

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4:50 fil.

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
odată 12 fil., a treia
odată 10 fil.Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Probleme și învățături.

Izvoare bine informate spun că „ctitorii” episcopiei greco-maghiare au stors sancțiunea preainaltă pentru monstrul lor infam cu atari manopere față de cari strigatele noastre de protestare, lacrimile de căință a unui neam, suspinele de durere a zecilor de mii schingiuiți și opoziția reverențială a eiscopatului nostru au trebuit să bată în retragere. Ca să preîntimpin orice interpretare greșită, adaug: nu zic că din partea noastră, a celor năpăstuiți, s'a făcut — și de sus și de jos — tot ce a fost de lipsă, numai atâta zic — asta e bine să se știe pretutindenea — că iperzelul rău plasat a guvernanților noștri nu ar fi suferit naufragiu nici în fața martiriului tuturor dignitarilor noștri bisericești.

* * *

Suntem în poziția zugrăvită în cuvintele apostolului: „acestea se cădea a le face și acele a nu le lăsa”. Aceasta bifurcație provine din *credința și ființa etnică* (națională) a Românilor îngremiați la Hajdudorog. Dacă vorbim de maghiarizarea care îi amenință pe frații aceștia prin noua dieceză e necesar să ne dăm samă, ceea ce pe cât știu încă nu a făcut-o nime în ziaristică, că $\frac{2}{3}$ -a, dacă nu mai mulți din ei deja sunt maghiarizați definitiv în vorbă și în port, deși au avut în Biserică rit românesc și limbă administrativă românească, iar restul, ori cât e de dureros a o spune, era pornit spre desnaționalizare înainte de bula „Christifideles.” Procesul acesta de maghiarizare s'a desvoltat relative foarte repede ¹⁾ în-

tr'un timp cu mai puține atractive; cu cât ar fi mai rapid procesul acesta acum și în viitorul, care ofere atâtea curse maghiarizatoare: instrucția poporală — elementară — medie-superioară, armata, administrația, iustiția, comerțul (în mâna jidovilor patrioți!), linie ferată etc.!

Cine cunoaște stările din Săcuime — cred, că nici în Sătmar nu-s mai de învidiat — și are simțul realității pipăite fie și omul, cel mai optimist, poate prevedea maghiarizarea „parohiilor românești” și fără vicariatul unguesc din capitala Săcuilor. Durata procesului de asimilare e neprecalculabilă, maghiarizarea însă, ici mai repede, colo mai anevoe, în Săcuime e sigură, fără limbă liturgică maghiară.

În situația aceasta trebuie numai se înțelegem, mici și mari, preoți și laici, tineri și bătrâni, semnele vremii. Trebuie să învățăm din bula aceasta până mai este vreme, până nu sosește momentul, care aduce „mintea cea din urmă a Românilor”.

* * *

Ce să învățăm?

Bula din vorbă e revocabilă și, fiindcă aceia în favorul cărora s'a dat vor călca-o în picioare, de sigur se va și revoca. Eventuala revocare a bulei însă ne va pune în poziție cu mult mai critică ca cea de acum. Pentru suportarea și biruirea acelei crize ne vor trebui oameni: oameni convinși de sfințenia cauzei, fii alipiți cu trup cu suflet și de Biserică și de neam, oameni, cari, precum acum sunt gata a-și periclita și sufletul pentru idea națională, așa atunci să fie gata a da, jertfi orice rang, avere, bine și tericire pentru „lege și limbă”, pentru ambele nedespărțite. Pe aceștia însă nu-i vom găsi între aceia, cari califică de mituri incredibile revelația divină a sf. Scripturi; între aceia, cărora, „pentru mântuirea sufletului” li-i totatăta să fii

azi gr. cat. mâne gr. or. numai naționalitatea să fie salvată; între aceia, cari, fără rezonament aprofundat, sunt „preocupați de cauza contractului bilateral” (actul sf-ei Uniri); între aceia, cari califică de trădători pe câți țin la credință neclintit; și nu-i vom găsi mai ales printre aceia, cari pentru o repartitie bagatelă își „lasă legea” — „se facpocăiți, neuniți”. Cu durere experiem, că suntem absolut nepregătiți pentru o luptă în care dușmanul ar fi decis să-și deschidă drum chiar și peste trupuri moarte, ar fi decis să calce chiar și în bălți de sânge spumos. E bine să o constatăm aceasta din bună vreme, ca să recunoaștem, înainte de ce ar da faliment total, cât e de slabă educația religioasă a turmei noastre și cât de puțin am putea conta pe sprijinul acestei oștiri rău instruite, într'o defenzivă pe moarte, pe vieată.

Prima lecție a bulei „Christifideles...” ne sună nouă, preoților!

Alt spirit, alte arme, alt zel, alte virtuți, ne strigă ea celor mari și celor mici, iar după ce nici o oaste nu e osândită a fi pururea numai cu comandantii nemijlociți și cu dorul nerealizat de a-i vedea și pe comandantii superiori, generali și chiar prinți și regi: ea strigă Preoților mari: Arătați-vă turmei dornice, eșiți în mijlocul fiilor voștri și celor mai neînvățați, Vouă Vi-s'a zis mai întâi: *Mergând învățați!* Vărsați curaj în servii altarului supuși Vouă, alipire, tărie, credință, speranță, iubire în sinul fiilor învățați și neînvățați! „Pildă am dat vouă...” zice Mântuitorul, care *umbla* (din cetate în cetate) *învățând* și binefăcând...”

* * *

Învățătura a doua e de natură materială și se adresează tuturor, fără deosebire de poziție și de vrâstă.

A-ți iubi neamul e o virtute,

¹⁾ Subsemnatului i-s'a dat prilej în anul 1906 să vorbiască în Săcuime cu mai mulți români în vrâsta cam de 60 ani, cari spuneau că în copilăria lor fragedă limba de conversație a părinților în casă era limba românească, dar de atunci nime nu o mai vorbește și așa acum nici numele nu și-l știu spune pe românește. Oamenii aceștia erau din parohii perfect maghiarizate. — Alt caz dintr'o parohie nemaghiarizată: o femeie măritată în anul 1898 dintr'o comună curat românească, după un fiu a celei mai românești familii din parohia aceasta nemag. în decurs de un an s'a însușit perfect l. mag. deși maghiari veritabili nu sunt în comună.

care numai așa merită numele acesta, dacă iasă din cadrul afecțiunii platonice și trece în lumea empirică, în lumea faptelor. Majoritatea noastră însă crede că ș'a achitat datoria națională dacă stigmatizază și înjură pe ori ce cale și cu orice expresiuni pe cutare preot și învățator „trădător de neam“. A înjuga la carul neamului pe preoți și pe învățători iar tu, director de bancă, medic, profesor, avocat ori candidat de avocat, proprietar mare, secretar la Astra, sau ori ce ai fi, să te constitui de mânaciu al celor înjugați, de critic și ponegriitor al purtării lor: asta nu mai merge! cu așa ținută ne răpim îndreptățirea de a declara de *trădători* pe aceia cari au luptat în front pentru neam din motivul, că nu-și pot renege credința sufletului nici din pricina episcopiei ungurești.

Am zis de multe ori și zic din nou, că un neam nici nu se salvează, nici nu se prăpădește cu luptele electorale tri și cinci anuale; calea spre perzanie a unui neam e lungă și are cotituri multe: iubitor sincer a neamului e acela, care taie calea aceasta chiar dela răspântie iar nu acela care răstoarnă numai un bolovan pe ea, cu multă gălăgie. Desnaționalizarea părților amenințate pornește din copilărie, din școală, se continuă în celelalte fa-

brici de maghiarizare și în contactul zilnic, iar acum vrea să se încununeze în Biserică. Școli ne-ar trebui acolo, dar cu ce să se țină? Preoții ar trebui să-și trimită copii la școli medii românești, dar de unde spesele necesare în lumea scumpă de azi, când în orașul vecin săcuiesc costă instrucția mai puțin? Ziare românești să pătrundă acolo, ca să contrapondereze efectul contactului verbal, dar cine să le aboneze? Da, da! De unde și cine, când vezi că și în alte locuri se închid atâtea școli din lipsă de mijloace, deși „Măria sa“ marele proprietar din sat, ori avocatul sau alt inteligent născut în sat și așezat cu mare confort în oraș, are parale ca familia dânsului numai pe articli și operațiuni de cosmetică să dea la an mai mult ca cât face salariul unui învățator cu 3—4 copii și mai mulți? Cutez a zice, cine ar îndrăzni a-mi contrazice? — că toți învățătorii și cateheții noștri laolaltă nu primesc atâtea remunerații din izvoarele noastre proprii, așadară fără ajutorul dela stat, cât fac banii risipiți pentru distracții: teatru (unguresc și săsesc), concerte (străine), muzică, călătorii de plăcere, băi de recreație, articli de lux, biliard, champagne, cognacuri, bacșișuri etc. *Cei ce innoată în desfătări de aceste și altele pot în-*

jura în tihnă pe învățători că umblă prea mult după limba maghiară, pe cateheți, că propun ungurește, dar nici prin minte nu le trece, că aceia per de foame cu familii cu tot în jugul intereselor naționale și ar fi bine să le întindă ajutor material și nu va mai fi lipsă să se umplă co'oanele foilor cu insulte murdare la adresa »trădătorilor«.

Avem deja martiri în Săcuime, cărora li-se scoate bucătura din gură, dar care invocator de apostoli, care apărător al neamului, care „gesticulant“ al ortodoxiei se gândeste să le dea ce li-s'a luat? Pentru că să ținem bine în minte, că principiul împărțirii muncii trebuie să afle aplicare și aici; *dacă pretinzi dela cineva să meargă la luptă pentru tine, dator ești să-i liferezi muniția indispensabilă, căci dacă nu-l probezi cu cele necesare, pierde lupta.*

Provăzuți sunt luptătorii noștri? Răspunsul rămâne în suspens.

E greu cuvântul, dar trebuie odată rostit, că silințele noastre de a ne susține și întări cetățuile de apărare, năzuințele de ale aduce în stare capabilă de a respinge năvala pizmașilor, străduințele de a pune Biserica și școala în serviciul ideilor veșnice și vremelnice cărora au de a sluji, zic silințele aceste foarte des

FOIȚA.

Toamnă.

Zdrențuți la frunză merii
Freamătă din os din ramuri,
Pumnii vântului sălbatec
Mănoși îmi bat la geamuri...

Spânzurată 'n voea sorții
Plânge cumpăna fântânii,
Cuiburilor de sub streșini
Li-s'au dus demult stăpâni...

Mor garoafele 'n grădină
Veștezite de durere,
Stropii deși la cap de scocuri
Plâng cu grai de piculină...

Și din culmi cu fruntea unsă
Călții negurilor sure,
Vanzoliți virtej se lasă
Peste creștet de pădure...

Pe când merii 'nvinși de-o jale
Trști se leagănă la geamuri,
Parcăși socotesc avutul
Ce le-a mai rămas pe ramuri.

T. M.

PRIN MUNȚII APUSENI.

Buciumi, Abrud, Roșia.

Comuna din apropierea Detunatei, e Buciumi. E locuită de oameni harnici, fost cândva băieși, (astăzi tare puțini se cuprind cu meseria asta), cari împreună cu preotul și învățatorul, precum și cu ceilalți intelectuali, se îngrijesc cu multă diligență de biserică, de școală, și de alte nevoi comune.

Dela Bucium trecând prin câteva sătulețe mai mici ajungem la Abrudul cel vestit. E un centru, respective vrea să fie un centru românesc și poate i-ar și succeda în cazul, când s'ar mai înmulți populația românească a acestui orășel. Apoi petrecerile aranjate de Abrudeni sunt celea mai vestite din părțile acestea.

În biserică se află o icoană, ce a fost adusă din Rusia, cu prilejul expediției lui Napoleon Bonaparte. E argintată.

Părăsind încă în aceeași zi Abrudul, luăm trenul spre Roșia, unde și ajungem după o alergătură de câteva minute. De mult ne muncia gândul se vedem băile vestite dela Roșia precum și vieța plină de tot felul de mizerii a băieșilor.

Spre norocul nostru, gara e în apropierea băii. De loc mergem și ne informăm de timpul, când am putea intra în interiorul băii, căci celelalte se pot vedea în orice vreme. Și aflând, că în baie nu putem intra

până în ziua următoare, vizităm mai întâi instrumentele cu cari zdrobesc piatra de aur, apoi feliuritele mașinării cu ajutorul cărora se alege aurul și instalația de electricitate, de unde se poartă toate mașinăriile.

Orașul, de care ne leagă atâtea amintiri istorice, are o înfățișare mai mult străină, căci centrul e ocupat de firme jidovești și alte așezăminte străine, în vreme-ce români, nici pela periferii nu au liniștea și pacea recerută. Cu deosebire școala grăd. le sta ca junghiu la inima acestor venetici, cari tot mai mult se instăpânesc asupra pământului frământat cu sângele scump al strămoșilor noștri.

În ziua următoare ni-se permite, să intrăm în baie. În interiorul ei conduce un mic vagon electric, care poartă cu sine și celelalte vagoane cu peatră. Sunt o mulțime de foișoare în toate părțile, cât nici chiar băieșii nu le cunosc cum se cade pe toate. De aceea s'a întâmplat că 2 băieși au rătăcit vre-o 5 zile prin baie, până-ce aprinzându-și hainele, cealalți au mers după mirosul lor și i-au aflat.

Se pot vedea foișoarele lungi și întortochiate pe cari le-au săpat românii. Baia pe sub pământ cuprinde vre-o câteva sate, va se zică are o extenziune cam de 15—20 km. pătrați. E împărțită în mai multe secțiuni și numerizată, ca să nu se rătăcească băieșii. Se poate intra prin 2 locuri; prin unul intră și ies băieșii, prin

le zădărnicesc tocmai aceia dela cari așteptăm sprijin în toată una vreme și așteptăm mai ales acum în halul vlădiciei haiducești, înțeleg: mirenii noștri inteligenți, a căror purtare, durere, de multeori e mai dăunătoare cauzelor bis.-școl. decât lovitura de pumnal a guvernului părințesc. Subtragerea lor adecă dela spesele cultului, dela sarcinile instrucției populare, declinarea sarcinilor în defavorul celor mici și apăsați și alte multe toate contribuiesc la înstrăinarea credincioșilor de Biserică și de școală. Apoi cu cine să ți-i luptă? iar dacă fugi de luptă ești „trădător“, ți-o spun aceia, din vina cărora nu-ți poți însufleți credincioșii să stea în focul luptei.

Un cerc vițios acesta, din care pururea rămân afară ceice caută și prefer comoditatea și *distracția* ușoară luptei cu atâtea asperități.

Iarăș distracțiile!

Foile aduc știrea, că tinerețea din Cluj într-o unire de înțelepciune aproape neîndatinată la vrâsta aceea zburdalnică renunță în anul acesta la „petrecerea“ a cărei aranjare costează bani grei.

Familii își jelesc morții după un obicei laudabil străvechi. Neamul nostru, o familie mare, are câteva zeci de mii de morți — frați sugrumați de bula „Christifideles“...

Ce ar fi dacă în sămân de dolii

obștesc am mai lăsa din obișnuințele dispensabile atât de costisitoare, am mai suprima petrecerile, cari înghițesc an de an sute de mii de coroane, am reduce, măcar pe câțva timp, la minim pretenziunile sumtuoasă?

Urmarea imediată ar fi, că am putea răspunde în monede de aur și de argint la întrebarea de mai sus: din ce să susți-i școli bune la periferii, din ce să abonezi foi Românilor periclități? Urmarea ar fi, că am avea cu ce iniția și alimenta cea mai neînfricată și totodată mai binefăcătoare propagandă culturală românească la periferiile, cari în lipsa acestei cultivări quasi forțată se vor îneca în apele maghiarizmului chiar și fără episcopia gr.-cat. maghiară.

Școli populare neexceptionabile, învățători harnici, cursuri de analfabeti, preoți zeloși, ajutoare la copii dela periferii pentru cercetarea gimnaziilor românești, siare, broșuri, cărți în sute de exemplare gratuite, interese din partea »Asociațiunii«, reuniuni economice sub scutul acesteia ori a mai marilor bisericesti, mijlocirea de lucru în timpul iernii în ținuturi locuite de Români etc. totatătea trebuințe, cari numai cu concursul moral și mai ales material al obștei se pot acoperi.

celalalt vagoane cu peatră. Numărul băieșilor se urcă la vre-o 600—800 și sunt mai mulți români, dar rânduiala și tratarea lor se face tot numai pe ungureasca. Astfel cu mai marii lor trebuie să vorbească numai ungurește, ba și rugăciunile, când intră în baie încă trebuie să le zică pe ungurie, căci almintrelea nu's primite la Dumnezeu. Intre ei vorbesc puțin și rar, un jó szerencsét, cuvântul pe care-l rostesc mai adese-ori e toată vorba, ce se aude din gura lor încolo se gândesc meru la mizeria, în care trebuie să-și ducă traiul vieții, căci din cei 70—80 cr. la zi, abia mai poate cruța ceva pentru lipsele neapărate ale casei, în schimb trebuie să lucre ca un osândit pe vieață la ocne, să lovească întruna la peatra tare, pe care o sfredelește cu mare greu și cu prav de pușcă tot sfarmă câte puțin din ea. Se mai punem apoi primejdia vieții, pentru care sunt tot cu frica în spate și vom afla acel traiu mizer și insuportabil de care, numai cei osândiți la moarte au parte.

Dar nu ce face, căci pământ n'au de lucrat, vite n'au de crescut, alte ocupații nu știu, deci trebuie sărmanii să îngrășe cu sudoarea feții lor, pe toți ciunții, schiopii și schilozii, cari roiesc din toate părțile, vin să se hrănească din roadele ostenelelor, ce le aduc bieții Români.

Bisericile sunt frumoase, cu toate că sunt destul de vechi. Într-o după amiază luăm trenul mai departe și mergem la Bi-

stra, cu toate că satul acesta cădea afară de programul călătoriei noastre. Motivul, pentru care ne-am abătut dela program a fost dorința fierbinte de a vedea lucrurile bune și frumoase, răsărite pe urma unei activități încordate, ce o desvoaltă în armonie cei doi preoți și învățătorii din comuna aceasta cu 4000 de locuitori. Și nici nu ne-am înșelat în așteptările noastre, căci biserică frumoasă și încăpătoare, apoi o școală de model am aflat în tot jurul acela. În timpul din urmă să îngreunează meru susținerea școlii. E și o bisericuță ridicată de episcop. Pavel Aron de Bistra.

În drumul spre Câmpeni dăm de o fabrică, unde se face praf de pușcă.

Câmpeni în timpul din urmă a ars mai tot, de aceea s'au ridicat tot case nouă și frumoasă cari fac o impresie plăcută, cea a unui orașel draguț, chiar și biserică românească și școala sunt printre cele din-tăi clădiri. Români n'au ars cu toții, de aceea au rămas pela margini. În hotarul dinspre Vidra sunt dealurile printre cari au tăbărit morții lui Iancu. Cale de două ceasuri îți trebuie cu piciorul din Câmpeni și până în Ponorel, un sat foarte estins, care cu toate că e sub patronajul erariului, totuși n'are nici măcar o bisericuță, unde să-și înalțe bieții oameni rugăciuni la Tronul ceresc. De școală n'avem la ce vorbi. În schimb dealungul drumului sunt mai multe crișme, pe unde se opresc Moții, când merg cătră casă, ca aici să-și lase bruma de câștig, ce le-au prisosit umblând prin lume

(Va urma).

Iată teren larg pentru mirenii, cari vreau să înțeleagă rostul stărilor noastre, cari sunt gata a jertfi bani, bani frumoși pentru idealul național.

Să rezumăm!

Suntem amenințați de o sabie ucigașe.

Tăișul acestei sabii îl putem tâmpi, perzistând în vechile legături cu Roma, dacă acțiunea dușmanului va produce reacțiunea cea mai aprigă, manifestată deoparte, din partea organelor bisericesti-școlastice, în *muncă* conștie, sistematică, în *luptă* consecventă și crâncenă, iar de altă parte, din partea mirenilor; în *jertfă* atotdătătoare.

În semnul acestei treimi salvatoare încheiu: *apostoli* ai muncii, *eroi* ai luptei, *inimi* jertfitoare — veniți! veniți la muncă, la luptă și la jertfă, ca să schimbăm blăstămul dușmanului în binecuvântarea Ceriului — veniți!

Vas. Cerghizan.

Momente din războiu.

Dăm câteva momente din războiul ce decurge cu atâtă înverșunare între turci și bulgari, fixate de raportorul unui mare ziar tranțez, trimis pe câmpul de luptă, cari ne ilustrează destul de viu și fidel disordinea armatelor turcești după lupta dela Lule-Burgas și Ciorlu.

Suntem în Ciorlu — scrie raportorul francez — într-un orașel așezat pe o colină. Pe drumul de țară trec alte și alte trupe... Pe marginea drumului vedem cuptoare de copt pâne, cari sunt formal așezate de ostașii istoviți de foame. Căutăm locuință, dar înzădar! Într-o crișmă amărită s'au așezat douăzeci de ziaristi englezi. Paturile le aruncăm afară și băgăm paturile noastre de tabără. Cu mare năcaz am găsit cvartir pentru noapte, urât, murdar, însă eram mulțumiți, că nu suntem sub cerul liber. Din depărtare se aude bubuitul tunurilor dela Lule-Burgas. Ostașii înaintează în marș grăbit spre nord, pe când locuitorii ținutului se refugiază spre sud mănându-și turmele de vite, singura avere ce le-a rămas!

În grupa oamenilor, cari îngrozii fug din apropierea războiului vedem femei nebune de spaimă, fețe desperate. Moarte de oboseală și foame își tărese cu sine copii. Prin o hotărîre grabnică și eu mă depărtez din Ciorlu. În razele strălucite ale Soarelui de dimineață mi-se înfățișează înaintea ochilor un teritor trist, pustiu. Bubuitul tunurilor se aude mai bine. Astfel trec ore întregi și în cale mă întâlnesc cu răniți, cari zac în cărute, sau își tiresc trupurile rănite pe drumul plin de tină, înroșind cu sângele lor pământul...

Medicii și îngrijitorii trimiși de „Crucea roșie“ se pierd în masa plină de prav și tină a răniților. Suluri mari de fum se înalță în zări..., ard sate... Patru ore după amiază... sunt la 15 km. dela câmpul de luptă, trec peste un pod și ajung la hotarul unui sat mic. Ne apropiem de câmpul de

bătăie... tunurile sună îngrozitor, lupta acum e mai turbată... Oare cine a învins? Întreb de câțiva ofițeri, cari trec grăbiți, îmi răspund tresăriți de bucurie; „Am respins pe Bulgari poziția ni favorabilă. Nu știu e adevărat sau amăgire.

* * *

Străinul — scrie trimisul unui ziar Vienez — care a debarcat pe uscat în portul Cornului de Aur, se poate convinge minunându-se, că străzile Constantinopolului sunt mute și nu răsună de sgomotul și agitațiile războiului. Prin stradele mai înguste, și chiar prin locurile mai cercetate ale metropolei turcești domnește o liniște misterioasă. Populația primește veștile de pe câmpul de războiu cu cea mai mare rezerve. Poporul știe, că Bulgarii bat la porțile Constantinopolului, dar pentru aceea crede orbș în norocul armelor turcești. De când a erupt războiul, în Capitală s'a proclamat starea de asediu. După miezul nopții numai cu atestat dela poliție poți umbra și străzile sunt traversate încontinuu de polițiști și patrulare militare. Număr nesfârșit de trăsuri se observă, acestea transportă răniții în spitale. Toate spitalele sunt pline, acum străfoarmă casarmele goale pentru îngrijirea celor răniți. Ostașul turc cu liniște de stoic suferă durerile cele mai crâncene. Îngrijitori sunt destui; o mulțime de medici și îngrijitori au sosit, ca să dea mângâiere și ajutor răniților. Femeia lui Pallavicini ambasadorul monarhiei noastre în Turcia, s'a angajat singură la îngrijirea alor 100 răniți.

Soartea bietilor răniți e într'adevăr de compătimit; nici nu se plângeau pentru durerile ranelor, ci pentru foamea teribilă, ce au îndurat-o în tabără. Patroane au avut destule, dar pânea s'a gătat din traistă... E ceva curios, că în acest oraș trist și acum să nizuiesc să însuflească mulțimea cu armele celea mai primitive. Câțiva prinsoneri Bulgari sunt purtați pe stradele principale cu alaiu mare. Înaintea spitalelor orchestra militară vrea să toarne însuflețire în mulțime. Circulația se înțelege că e foarte redusă.

* * *

Învățătură profesor francez Charles Richet, apostolul însuflețit al păcii în proclamațiunea făcută contra războiului a construit statistica cheltuelilor și jertfelor de vieți omenești ce ar urma din un eventual războiu european.

— Prosupunând, că deoparte tripla alianță, de altă parte triplul entente, ar mobiliza din cauza portului cerut de Sârbi în marea Adriatică, — zice amintitul profesor în scurt timp Europa ar pune în arme nu mai puțin decât douăzeci milioane ostași; dintre cari zece milioane le-ar trimite pe câmpul de luptă. Transportarea oștirilor în timp de războiu, prevederea lor cu armele, munițiile și nutramântul necesar, socotind pagubele enorme ale orașelor pustiite, zilnic ar însemna spese de trei patru sute milioane. Peste 14 zile cel puțin 500.000 răniți și 100.000 morți ar acoperi câmpul de luptă; ar înceta economia, ar stagna comerțul, s'ar opri fabricile, ar falimenta băncile și statele. În capitalele țărilor: Paris, Londra, Wien, Berlin, Budapesta, Petersburg morburile epidemice și foametea, ar secera mii de vieți. Nici cea mai activă muncă în decurs de 50 ani nu ar fi în stare să repa-

reze pierderile colosale, cari i-a ajuns pe toți; să rebonifice pagubele alor douăzeci de milioane familii, să aline durerile fără margini ale milioanele, cari și-au secăt izvorul lacrimilor în jelirea iubiților săi pierduți în luptă... Iată, acestea ar fi urmările unui eventual războiu european. *eta.*

Preoții bătrâni și preutesele văduve.

Un gravamen.

A ajuns și preoțimea română la o situațiune mai bună prin congruă.

Mulți preoți, cari duceau o viață abia de suferit cu un venit anual abia de 200—300 coroane, astăzi au venit anual de 800 respective de 1600 coroane.

Între împrejurările unui traiu scump, nu e mult, dar totuș e mai mult, decât până a nu fi congrua, e totuș o îmbunătățire reală.

Avem promisiunea ministrului de culte, că congrua se va regula, statorindu-se și pentru preoți cuicuenalii. E just, că ceea ce s'a făcut față de învățători și față de oficanții de stat, să se facă și față de preoți. Căci și preoții sunt oficanți de stat, comitatenzi, comunali, servind tuturor la cereri oficioase, făcându-se tuturor de toate, după zisa apostolului și îndeplinind și ei o lucrare în interesul statului mai momentuoasă, decât ori-care dintre oficialii de stat.

Cerem dară să se facă dreptate, dându-ni-se și nouă, ce s'a dat altora.

Voiesc să atrag atențiunea dirguito-rilor sorții noastre la o împrejurare, care până acuma nu a fost sulevată, carea însă nu este mai puțin momentuoasă.

E vorba de preoții bătrâni, slăbiți, și de preutesele văduve.

Preoții bătrâni, slăbiți, nu au fost împărtașiți de atențiunea, de îngrijirea, cu carea le datorește societatea.

Acești veterani, trecuți prin focul luptei, cari și-au împlinit datorința cu credință față de s. biserică, cari au servit statului, pregătindu-i cetățenii morali, cu simțământul datorinții de a da lui Dumnezeu, ce e alui Dumnezeu și Cezarului, ce este a Cezarului, cari au crescut familii, dând patriei pe cei mai valoroși cetățeni, cele mai conștiințioase mame și cei mai buni tați de familie, acești veterani, cari în toate direcțiunile au binemeritat de recunoștința societății omenești, — ajungând la slăbiciunile bătrânețelor, pentru parohieni sunt dela un timp o povară, căci nu mai pot împlini chemarea lor cum se cuvine. Urmarea este, că ei trebuiesc vrând nevrând să abzie de beneficiu și să treacă în starea de deficiență, ceea ce va se zică, că ei abzie de un venit de 800 respective de 1600 cor., ca să primiască un ajutor de 200—400 cor. anual. Astfel ajung, să ducă o viață năcăjită, plină de neajunsuri atunci, când ar fi să se bucure de restul zilelor, ducând o viață liniștită, precum s'ar cădea.

Este foarte isbitor contrastul, dacă facem comparație între starea unui preot bătrân și a unui coleg de studii de al său de prin gimnaziu, care însă a apucat altă carieră. Pe când d. e. un jude are la bătrânețe după serviciu de 35—40 ani o penziune de 3000—4000 coroane, un căpitan, un maior sau colonel asemenea, dacă

nu mai bună situație, pe atunci bietul preot abia are cu ce să se îmbrace și să se nutriască.

Nu vorbim de advocați, de ingineri și de medici, cari au venite așa de mari, încât ducând o viață cumpătată, pot să-și facă stare, încât la bătrânețe pot să ducă o viață de privatier.

Oare nu merită, și un atare veteran preot conziderațiunea societății, că și lui să i-se asigure un traiu mai bun și mai fără griji apăsătoare tocmai la sfârșitul vieții sale? Oare nu merită acest veteran ieșit din focul luptei, ca statul, pe care l-a servit cu credință, să nu-l lase cu totul părăsit, fără să-i tindă și lui un ajutor?

Este lucru numai uman și just, ca statul să asigure bătrânețe tihnită și preoților.

Cerem deci în numele umanismului, ca statul să dea congrua preoților nu numai până-când sunt în beneficiu, nu numai până-când sunt în putere de a servi bisericii și statului, ci și când au ajuns la slăbiciunea bătrânețelor.

Dar preoții noștri în cea mai mare parte sunt căsătoriți.

După moartea soțului său, o preoteasă ajunge la cea mai tristă stare. Dacă nu are avere privată, este avizată a-și câștiga pânea de toate zilele și îmbrăcămintea cu serviciu dur.

Dacă ne cugetăm, că rămăne cu orfani de crescut la școală, mai nefericită ființă nu este, decât biata văduva preoteasă, care nu are cu ce sa-și crească pruncii. Căci din pensiunea — dacă o putem numi așa — de câte 50 coroane pentru un orfan la an, nu poate nici să îmbrace pe un băiat în decursul unui an, necum să poată solvi cost, didactru, să cumpere cărți etc.

Deci facă statul și pentru preutesele văduve, cât a făcut pentru văduvele de oficanți și cât a făcut pentru asigurarea văduvelor învățătoresc. Precum a contribuit statul la mărirea fondului de pensiune învățătoresc, facă și pentru augmentarea fondului de pensiune preotesc și viduo-orfanal și atunci să va achita de o datorință, ce o aștepta cu drept cuvânt societatea dela el.

Mai avem un gravamen. La toate branșele de oficanți este o înaintare gradată în oficiu și corespunzător și în salariu.

Numai la statul preotesc în aceasta privință este o anomalie.

Administratorii protopopești, viceprotopopii, protopopii și vicarii sunt un grad mai înalt în ierarchia bisericăscă și ar trebui amăsurat pozițiunii mai înalte se aibă corespunzător un spor și în salariu.

De faptă însă ei au salariu alături cu preoții de rând.

Oare nu s'ar cădea, că statul și mai de aproape comisiunea regnicolară pentru congruă, să statorească pentru aceștia o sumă congruală mai mare, gradată după poziție și dignitate și aceasta cu atât mai virtos, cu cât aceștia îndeplinesc o muncă mai grea, au să lucre pe un teren mai vast și în îndeplinirea chemării lor mai vaste, sunt împedeți în căutarea mijloacelor de subsistență și putem zice cu tot dreptul, sunt păgubiți în economie.

Un spor la congruă de 1000—1200 coroane anume pentru purtarea acestui oficiu ar fi numai echitabil.

Acuma când este la ordinea zilei regularea congruei preoților, rugăm să se iea

în cuvenita atențiune aceste cere și, cari, nu sunt ale unui individ, ci sunt cereri generale.

Rugăm cu deosebire pe Preasfinții noștri Arhieri, să binevoască să interpreteze durerile aceste ale clerului înaintea factorilor în drept și în poziție, de a-le putea alina și vindeca.

Ioan Sonea,
adm. protop.

Noutăți.

Din Arhidieceză. Excelența Sa P. Mitropolit Joi în 21 Novembre 1912 sârbătoarea s. Arhangeli Mihail și Gavril a ordinară de ipodiaconi și diaconi, iar Duminecă în 24 Noembrie n. a hirotonit întru preoți pe clericii absoluți: *Victor Aaron* actuar la oficiul arhidiecezan și notar al senatului școlastic arhidiecezan; *Mircea Thomas* numit de administrator al parohiei Bărentului, vicariatul Făgărașului și *Alexandru Nossă* dispus de administrator în Trestia din distr. prot. al Dârgei.

Universitate populară. Duminecă seara dl prof. *Flaviu C. Domșa* a continuat seria conferențelor, vorbind în fața unei sale arhipline despre genialul pictor Nic. Grigorescu. Dsa a început apretind cu multă pricepere și competență neîntrecută artă, depusă în pânzele regretatului pictor. Schițând viața lui Grigorescu, relevă rând pe rând fazele de dezvoltare ale talentului său de artist, care a știut așa de admirabil înemuri pe pânză scene interesante din viața poporului românesc. După această introducere atât de prețioasă pentru cunoașterea activității marelui pictor, s'au proiectat în fața publicului peste 30 de icoane de Grigorescu, reprezentând peisagii, genre, portrete și scene din războiu. Tot atunci simpatica d-șoară *Otilia Pop* a predat cu mult succes un monolog.

În atențiunea medicilor români. În armata austro-ungară fiind lipsă mare de medici militari, împărțim favorurile pe cari ministerul de război le acordă celor ce vreau să se inactiveze ca medici militari. În înțelesul unui ordin al ministrului de războiu, dat încă la anul 1909, numărul 1582, secția 14, aceia dintre medicii cu diplomă, doctori în științele universale medicale, cari după o probă de șase luni se dovedesc a avea vocațiune pentru a fi medici militari, și se obligă, fără considerare la serviciul militar pe care sunt dator să-l facă, că vor servi cel puțin șase ani, cu începere din ziua absolvirii școlii medicinale militare de aplicație, în armata austro-ungară, în activitate, — primesc o rebonificare a cheltuelilor de studiu în sumă de 6000 coroane. Din suma aceasta se plătește aspiranților prima jumătate (3000 cor.) după absolvirea cu succes a serviciului de probă, a doua jumătate (celelalte 3000 cor.) după numirea lor de medici de regiment. Rugărilor pentru primire sunt a se adresa ministrului de războiu în Viena, de unde se pot cere și informațiuni mai amănunțite.

Sedințele Camerei ungare. Sesiunea delegațiilor fiind terminată, ieri

și-a început activitatea Camera ungară. În ședințele ce vor urma deschiderii, să va începe discuția asupra proiectului de buget pe anul viitor 1913, după cari vor urma proiectul de recruți și de pensuni și apoi câtră vacanțele de Crăciun — probabil — va fi prezentat Camerei proiectul electoral, care cum să spune, — e terminat!

Opoziția maghiară și socialişti. Din Budapesta să anunță, că opoziția și socialişti au ținut ieri o impozantă adunare, în care protestează cu toată hotărîrea în contra războiului și cerând de urgență introducerea *votului universal*. Demonstrațiile fiind îndreptate contra guvernului, a intervenit poliția. În tumultul și încăerarea ce a urmat mulți au fost răniți... Semnele vremii!

Convocare. Reuniunea femeilor grecești din Zlatna va ține adunarea generală a X-a ordinară în 8 Decembrie 1912. Duminecă la 2 ore p. m. în cancelaria comunală, la care invităm pe toți membrii și binefăcătorii reuniunii. Ordinea de zi: 1. Deschiderea adunării. 2. Constatarea celor prezenți. 3. Raport despre activitatea reuniunii în anul 1911/12. 4. Presentarea Rațiociniului de pe 1911/12. 5. Proiectul de buget de pe 1912/13. 6. Alegerea comisiunilor: a) pentru revederea rațiociniului și bugetului; b) pentru înscrierea membrilor și încasarea taxelor. 7. Rapoartele și propunerile comisiunilor. 8. Propuneri insinuate previe presiului. 9. Alegerea comitetului conform §. 19 din statute. 10. Alegerea comisiunii pentru verificarea procesului verbal. Zlatna, la 21 Noembrie 1912. *Elena Albini*, președintă. *Iuliu M. Montani*, director și secretar ad hoc.

— Pe baza §§-lor 11 și 20 p. 8 din statute, membrele „Reuniunii femeilor române din comitatul Hunedoarei” împreună cu toți cei ce doresc sprijinirea și înaintarea Reuniunii noastre, prin aceasta să invite a lua parte la adunarea generală, ce se va ține în Deva, Duminecă la 1 Decembrie 1912 la 3 ore d. a. în localitățile „Casinei române”. *Elena Pop Hosszu-Longin*, președintă. *Dionisiu Ardelean*, secretar.

Posta Redacțiunii.

St. P. Greșiți foarte mult imputând redacției înțelăsările spediturii: se va face deplină ordine. Administrația noastră ține evidentă corectă și cu știrea ei nu se face nimic neplăcut prenumeraților.

P. S. Călimdarul nu va mai apărea. Foarte mulți din cei ce l'au primit anul trecut, au uitat să ni-l plătească, așa că speșele de tipar nu ni-s'au întors nici măcar de jumătate. În chipul acesta nu mai cutezăm să facem nimic. Se pare că ne-am dat a lua totul de-a gata, fără de a ne gândi să respălăm pe cei ce se muncesc. Trist, dar adevărat!

M. D. Familia nu dorește să se publice condolențele primite, — astfel nu vă putem împlini dorința.

I. R. »Ave Maria», se va publica, rugăm și restul manuscrisului, ca să ne putem orienta asupra lungimei lui.

S. »Cu skioptikonul», — nu face, — plus că e scris așa de neligibil, că trebuie pe multe locuri se găcești textul.

Partea Literară.

Noaptea sf. Bartolomeu.

După *BOLANDEN*.

Trad. de *Aurel B. Gajia*, profesor.
(Continuare).

Marquis-ul s'a dus într-o parte a odăii și s'a așezat pe o laviță lângă fereastră, unde sta dus pe gânduri.

— Vino aici; se auzi un glas iritat.

În odaie au intrat doi bărbați. Hugo a cunoscut glasul regelui și nu știa ce să se facă. Dacă se prezenta, regele îl întreabă pentru-ce s'a așezat lângă fereastră. El nu s'ar ști scuză, căci la așa ceva nu se pricepe. De altcum s'a înfricat, fiind-că trebuia să fie ascultător unei conversații secrete. Până-când se cugeta ce se facă, conversația a luat o direcție încât el nu se mai putea prezenta.

Regele abia a făcut câțiva pași în odaie, pe când însoțitorul lui a închis bine ușa. Pe urmă Hugo recunoscu și pe însoțitorul lui Carol. Acela era Bastard Angouleme, fiul lui Henric II și fratele mașter al lui Carol.

— Ascultă numai istoria aceasta frumoasă, — a început Carol, cu un ton aspru. *Margareta* a voit să peregrineze în Toi. La înzistința lui *Coligny* m'am și învoit. Presupunând însă că *Margareta* nu voiește să meurgă la peregrinaj, ci la *Henric Guise*, am urmărit cu atențiune cele întâmplate în capelă.

Henric de Lotharingia, a sosit înaintea *Margaretei* cu vre-o două oare. — Acesta îmbrăcat simplu în haine de vânător s'a dus în hotel de unde s'a depărtat cu o oară mai târziu ca *Margareta*. Dela contesa *Blanca*, am aflat, că *Margareta*, a stat în capelă numai zece minute, iar în hotel a stat o oară întreagă. — A spus că o doare capul. — Nu-i o istorie frumoasă asta?

— Admirabilă! Ha, ha! Un astfel de peregrinaj merită să fie cântat în versuri! Ha, ha!

— Tu râzi și eu sunt furios; Sora îmi cunoaște voia neînduplecabilă — principele știe de amenințarea mea — și totuși! M'am jurat ca acestui lucru am să pun capet! Acela, care nu aude trebuie să simtă și *Guise* nu aude.

— Deci trebuie să simțiască, zise *Bastard*. — Vrei deci să-l sbiciuiești? Da și încă așa cum vei zice și vei dicta tu! Hm! mie mi-e teamă, că nici sbiciul nu-iva alunga din suflet dragostea *Margaretei*.

— Eu aș ști o modalitate! — zise regele.

— Ai vrea să-l faci pierdut pe principe?

— La tot cazul! La o vânătoare ar putea cădea ușor de o dardă sau de un glonte.

— Atunci eu aș pierde pe cel mai bun prietin iar Franța, pe cel mai mare erou al ei — zise *Bastard*. — Mai iute se va împrietini focul cu apa decât eu cu *Balafre*. — Doar și așa ști! Pe omul ăsta îl urăsc mai tare decât berea oțetită. — Aș voi să-l arunc în Oceanul fără fund.

— Dispune liber peste *Guise*! Împlineșteți poita și fă-mi și mie un serviciu plăcut.

— **Hm!** Dacă regele enunță sentința de moarte asupra unui vazal al său, atunci și fratelui său să cade să poarte rolul de călău!

— Te îndoiești?

— De loc, presupunând, că ni-se dă ocazie.

— Ocazia favorabilă nu va lipsi, adause regele. — Măne vom merge la vânătoare. Invit și pe principele și voi face ca dta să fii în apropierea lui.

— Prezența mea deaproape va cauza moartea lui Balafre.

Carol s'a apropiat lângă părete și a luat două săbii din cuiu. De acelea, cari se folosesc la o vânătoare de mistreți.

— Regele bucuros îți face serviciu dle principe Angouleme. Ura ce o simți pentru el, de sigur te va face să-i dai o lovitură de moarte.

— Și încă pe la spate, căci altcum ai putea să mă periclitezi pe mine.

— Te grijește însă, adause regele amenințător, să-ți implinești promisiunea! — Ia în mână sabia asta! Cu astăaltă eu te voi străpunge pe tine, dacă la vânătoarea de mâne nu vei omorî pe principele de Lotharingia.

— Amin! Zise Bastard, luând sabia.

— Chestia e terminată — să nu zici nimănui nici un cuvânt, zise regele făcându-l atent.

Apropiindu-să apoi de ușă, s'au depărtat din odaie.

Marquisul a oftat una bună!

Pe acel timp omorurile politice nu erau în vigoare. Coligny a spus că moartea principelui din Lotharingia, pentru Franța ar fi cel mai mare noroc, ba Beza spunea că păcatul acesta ar fi predestinat de însuși Dumnezeu.

Marquis-ul Riviere ținea de nedreaptă executarea sentinții de moarte, dictată asupra principelui din Lotharingia. Nu se poate să moară în floarea vârstei un tinăr, care a prestat regelui cele mai mari servicii, ba e și înrudit cu el. Și cauza morții lui nu e un păcat politic. Singurul lui păcat e amorul față de sora regelui. Pentru iubirea lui sinceră nu l'au speriat nici cele mai mari amenințări.

Pe lângă aceea, pe tinărul marquis l'a liniștit mult și Blanca. N'a putut deci să nu împedecese executarea acestui fapt grozav.

Când s'a ridicat să intre în odaia contesei s'a decis să-i spună cele auzite și au cercat toate mijloacele pentru-ca să împedecese executarea omorului.

Blanca s'a intristat foarte în decursul conversației cu pretina ei.

— Nu te intrista scumpă! zise princesa. Fratelui meu iar i-au sosit orele cele rele. Vor trece însă fără nici un rezultat. Pentru el totdeauna e luna lui Aprilie — zilnic se în schimbă — zile senine cu de cele furtunoase.

Sosirea lui Riviere a schimbat cu totul modul de cugetare a princesei. Primi cu bucurie pe trimis, precum și epistoala dela unchiul său.

— Am putut să sosesc cu o zi mai înainte — zise marquis-ul — dar n'am aflat acasă pe d. părinte și păstor sufletesc și am fost silit se mă mai plimb câteva ore. Era dus pe sate să conferească sf. Sacrament al mirului. L'am aflat în mijlocul poporului, cu care tracta ca și un părinte. În epistoală

ți scrie, că după-ce va termina totul va sosi aici!

— Mulțumesc d-le Hugo! Știm că afacerea incredințată d-tale ai isprăvit-o bine. Pentru aceea nu mă mustră conștiința că ți-am descoperit secretul și îți sunt foarte îndatorată.

— Eu îți datorez, nobilă d-soară și nu d-ta mie. Țin de mare noroc și favor că mi-ai incredințat un secret și că ai încredere în mine.

— Despre aceasta să nu te îndoiești deloc, d-le Hugo! zise Blanca cu un suris blând. Doar d-ta îmi așteți așa încredere și alipire ca și care nu mai afli decât în evul mediu.

— Baremi de ar fi așa a replicat Hugo. Apoi privi la Blanca. Aceasta își acoperi fața cu un văl strevăzător.

— Imi pare rău că dubitezi în mine cât de puțin. Eu însă te consider de cel mai bun pretin al meu și de mântuitorul vieții mele.

— Cuvintele d-tale nobilă contesă, pe cât sunt de drăguțe, pe atât sunt de dure-roase pentru mine! Cum și pentru ce motiv, de atâta încredere în mine?

— A fi indiferent față de d-ta ar fi un lucru neuman, zise Blanca.

Marquis-ul privi cam trist la pământ și își aruncă privirea spre sabia și îndată-și i-a venit în minte cele două săbii ale regelui.

— Permite-mi înainte de toate să-ți spun o declarație, cu care nu-mi permis să întârziu nici un minut.

A spus despre cele întâmplate în odaia, unde se păstrau armele. Blanca asculta suprinsă și plină de frică. Și când a terminat și-a încheștat mâinile și deveni palidă ca moartea.

— Dumnezeu! — ce lucru îngrozitor! Și eu în parte sunt părtașe la păcatul acesta!

— Nici pe departe, nobilă contesă! D-ta ai răspuns sincer și drept la întrebările regelui. Te încurajează! Să nu cugetăm, cum putem împedecese fapta acesta sângeroasă.

— Da, trebuie să o împiedecăm! Chestia aceasta însă îmi zdrobește întreaga mintea. Ce să facem d-le Hugo?

Spunând aceste i-a întins mâinile, ca un băiat care se simte cu totul lipsit de ajutor.

— Doar ar fi bine să-i spunem și princesei totul, zise marquis-ul. Ea va insista pe lângă fratele-său să abziec de îndeplinirea acestei fapte sângeroasă. Cred, că și numai împrejurarea, că Margareta deja are cunoștință despre omorul plănuț, e de ajuns ca regele să-și revoace ordinul. Ar fi bine însă ca înaintea princesei să nu-mi amintesti numele. Și așa e superfluu să cad și eu furiei lui Carol.

— La nici un cas! zise repede Blanca. Margareta peste tot nu-i permis să știe nimic. Vestea aceasta ar duce-o la desperare. Când va fi vânătoarea sângeroasă?

— Măne.

— Deja mâne? Dumnezeu!

— Și-a pus repede mâna pe tâmpale și a stat îngândurată.

Marquis-ul privi tăcut pe gânditoarea.

— Un plan de scăpare ar fi foarte bun, zise Blanca, dacă s'ar putea efectui fără pericol.

— Și care e acela nobilă contesă? a întrebat marquis-ul.

— E de ajuns să-i comunicăm principelui pericolul ce îl amenință. El n'ar primi invitarea la vânătoare. Dar nu știu pe cine să incredințăm cu așa ceva?

— Pe trimisul în Lisieux nu-l afli de vrednic?

— Ar primi oare?

— Cu bucurie, îndată i-am spune că aceasta e dorința princesei.

— Nu, — nu se poate! Nu pot permite ca omul acela, care mi-a scăpat viața să se amestece în atari lucruri cari sunt împreunate cu mari primejdii. Cugetă-te la mânia și furia regelui.

— Primejdii? Nu le port frica! Din contră m'ar ferici faptul că ași ști îndeplini dorința princesei mele.

— Pe mine însă m'ar omorî cugetul că am periclitat un tinăr nobil. Nu, nu, — nu se poate! Trebuie să ne cugetăm la o altă modanitate de scăpare.

Intristarea pentru el umplu de mâhnire sufletul marquisului. Compătimirea față de el a fost cu mult mai mare decât frica de păcat sau mai mare decât alipirea față de pretinția lui. Nici chiar viața nu era scumpă, numai să-l scape.

— Timpul trece, — fiecare minut e scump! zise ridicându-se. Voi face ceea ce dta nu cutezi să-mi demânzi să fac.

— Dle Hugo nu îndrăzni să mergi pe o cale, ce te conduce la perire! — zise rugătoare Blanca. Cugetă-te la furia și răzbu-narea regelui.

— Pardon, nobilă contesă, m'am decis să fac pasul care ar fi pentru mântuirea vieții principelui și care pas mă simt îndatorat să-l fac.

S'a întors repede și s'a pregătit să plece.

— Încă o rugare dle Hugo, o rugare grabnică. Înainte de ce i-ai comunica toate, cere cuvântul de onoare al principelui, că nu te va trada sub nici o împrejurare. Dacă nu-ți dă cuvântul de onoare nu-i comunica nimic.

— Marquisul zimbi vesel, când o văzu că se întristează de el. Ia promis că va face după cum i-a demândat.

In fortăreața Guise.

În veacul al șisasesprezecelea Parisul nici pe departe nu avea extinderea de azi. Ecaterina Medici a ridicat palatul Tuilerii, în jurul căruia se aflau zidiri de cărămidă. Depărtarea nu era așa mare, încât marquisul putea merge comod și pe jos până la locuința principelui.

Familia puternică și bogată a Guiseilor, locuia într'un palat extins din Paris. Tot acolo, pe lângă stăpânul Henric de Lotharingia, mai locuiau și patru unchi ai lui. Al cincilea, Carol, Arhiepiscopul și cardinalul din Reims, își avea reședința aproape de biserica Notre-Dame. În edificiile laterale locuiau o sumedenie de vasali, cari formau garda Guiseilor, când se prezintau prin oraș. Poporul numi grupa asta de zidiri, simplu „fortăreața Guiseilor“, deși strict vorbind nu-i competea numele acesta. Zidirea înaltă, cu mai multe etaje, din mijlocul acestor zidiri avea turnuri și era încunjurată cu zid.

(Va urma.)

Rubrică medicală.

Noțiuni de Bio-fiziologie, anatomică cu aplicații la igienă.

(Continuare.)

(17)

Aceasta e constituția intimă a aparatului respirator exceptând laringele. Laringele are forma generală a unei prisme triunghiulare sau mai bine zis a unui trunchiu de piramidă triunghiulară. În pereții laringelui găsim cartilaje, ce sunt continuarea cartilagiilor trachei artere, dar sunt deosebit ca formă și importanță din punct de vedere al funcțiunii. În partea inferioară e un inel complet cartilaginios mai înalt în partea posterioară și mai puțin înalt în cea anterioară. El se numește *cartilagiul cricoid*. Apoi există alt cartilagiul în forma unei lame îndoită în formă de unghiu diedru și al cărei unghiu e situat în partea anterioară. Acesta este *cartilagiul tiroid*. Deasupra cartilagiului cricoid și în deschizătura cartilagiului tiroid sunt alte două cartilaje, numite *cartilagiile artemoide*. Aceste cartilaje sunt învăluite la exterior cu o membrană fibroasă, iar la interior cu o pătură de țesut conjunctiv și cu un epiteliu stratificat cilindric. Laringele mai prezintă în interior două perechi de resfrângeri ale mucoasei, resfrângeri numite *coarde vocale*, o pereche superioară și alta inferioară, între ele să află limitată o cavitate numită *ventriculul lui Morgani*.

Structura laringelui.

Acest organ cuprinde un schelet cartilaginios format din cartilajele descrise mai sus. Aceste cartilaje sunt mișcate unele față de altele prin mușchii, ce să înșiră pe ele, contractiunea diferiților mușchi au de scop, de a întinde, sau destinde coardele vocale, de unde și mușchii laringelui s'au împărțit în două grupe: *întinzătorii coardelor vocale* și *destinzătorii coardelor vocale*. În fine laringele e tapisat la interior de o mucoasă formată din o pătură de țesut conjunctiv și un epiteliu stratificat cilindric, care mucoasă prezintă cele 2 perechi de încrețturi numite coarde vocale pe cari aerul lovindule le face să vibreze și vibrând produce sunetele. De aceea am zis, că faringele e un aparat fonetic care produce sunete.

Acum să vedem cum am putea simplifica structura plămânilor. Am văzut că plămâni sunt formați din o mulțime de alveole pulmonare. Dacă am suposa aceste alveole reduse la una, atunci plămâni s'ar reduce la un sac ai cărui pereții sunt pereții alveolari, ce e caracteristic în structura pereților plămânilor e că pereții sunt formați dintr'un epiteliu foarte subțire la exterioru căruia să află o rețea de capilare foarte abundanță. În realitate plămânul are o mulțime de alveole și împărțeala aceasta în alveole are de scop să mărească suprafața de respirație. De aceea chiar pereții vesiculelor sunt încrețiți. Dacă se încrețesc pereții suprafața de respirație e foarte mare iar volumul plămânului rămâne același. Interesul este că sub un volum mic să avem o suprafață de respirație mare. La om suprafața de respirație e de 150 m. p.

Funcțiunea aparatului respirator.

Cunoscând structura acestui aparat, să vedem care este funcțiunea aparatului respirator. Funcțiunea aparatului respirator este de a introduce în corpul omenesc cantitatea de oxigen necesară omului spre a trăi și de a da afară bioxidul de carbon (CO_2) produs în interiorul corpului. Viața nu e posibilă decât într'un mediu oxigenat, care să procure oxigen elementelor, ce compun

corpul omenesc. Aparatul respirator e partea însărcinată cu aceasta la animale, aerul din interiorul plămânilor va ceda oxigenul său sângelui din plămâni și apoi acel oxigen e dus în diferite părți ale corpului.

Dacă acest aer nu s'ar schimba neconținut ar fi vițiat așa, că n'ar fi bun de respirat. De aceea e necesar, ca aerul să se schimbe mereu în interiorul plămânilor și în acest scop intervine un mecanism, care face ca aerul să fie mereu primenit. Ca să ne dăm seamă de acest mecanism trebuie să cunoaștem organizațiunea cavității toracice, în cari se găsesc așezați plămâni. *Cavitatea toracică* e formată dintr'un schelet propriu al ei, format din *coloana vertebrală* în partea posterioară, iar în partea anterioară de un os numit *sternul* sau *osul peptului*. Pe lături această cavitate e mărginită de 12 perechi de oase numite *coaste*, cari de-o parte să leagă de coloana vertebrală, iar de alta de stern. Cele dintâi șapte coaste să leagă independent cu sternul prin intermediul unui cartilagiul. Cartilajele coastelor 8, 9 și 10 să leagă într'un singur cartilagiul ce să articulează cu sternul, iar coasta 11 și 12 nu să leagă cu sternul. Această cavitate e mărginită în partea inferioară cu diafragul, iar în partea superioară se îngustează din ce în ce. Acest schelet al cavității toracice este mobil.

Coastele sunt mobile prin ajutorul următorilor mușchi: *intercostali*, *interni* și *externi* ce unesc o coastă cu alta, *supra-costali* ce se inseră pe coloana vertebrală și pe coastele ce se află în jos. *Pectoralul*, *sterno-cleido-mastoidianul* etc., toți acești mușchi au de scop de a ridica coastele în sus și a mări volumul cavității toracice. Volumul interior al cavității toracice este dar variabil. El se poate mări și micșora, când diafragma să contractă, devine aproape plană și când mușchii articulați de coloana vertebrală să contractă, atunci ridică coastele în sus și volumul cavității toracice crește, atât în senz orizontal, cât și în senz transversal, căci atunci să îndepărtează pereții laterali ai cavității toracice. Coastele de obicei sunt lăsate în jos, când sunt ridicate în sus măresc diametrul transversal al cavității toracice. Faptul acesta, că cavitatea toracică poate avea un volum variabil are un rol important în explicarea reînnoirii aerului în plămâni. De câte ori cavitatea toracică își mărește volumul, plămâni fiind elastici să dilatează aerul din plămâni să rărește când s'a mărit cavitatea toracică, și-a micșorat densitatea și atunci aerul din exterior, care e mai dens, pătrunde în interior pentru a se stabili un echilibru de tensiune între cele două gaze (aerul din plămâni și cel din atmosferă, știm aceste principii din fizică).

Introducerea aceasta a unei cantități de aer din exterior, în interior, constitute *inspirațiunea*. Când din contră cavitatea toracică vine la volumul ei primitiv, aerul din interior micșorându-și și el volumul, își mărește tensiunea și ese afară, o parte deci din acest aer e aruncat afară.

În timpul cât stă aerul în plămâni cedează oxigenul sângelui și ia CO_2 pe care-l scoate afară. Să face cu alte cuvinte *respirațiunea*. Prin acest mecanism să asigură ventilația plămânilor, care are însămnătatea, căci numai aerul curat poate servi la respirație. Ne-a mai rămas să vedem fenomen. Întâiu al respirațiunii. Pentru aceasta trebuie să analizăm atât aerul inspirat, cât și cel expirat, pentru că din comparația lor să ne dăm seamă de schimbările, ce a suferit aerul în actul respirațiunii. (Va urma.)

Dr. V. Hăncu.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Verbele auxiliare: sunt, am, voi, de *dr. Octavian Prie* profesor gimnazial în Blaj. Se poate comanda la librăria seminarială din Balázsfalva—Blaj. Prețul 60 fil + 5 fil. porto.

A apărut: *Elemi Népiskola Ertesítő könyvecske — Indice pentru școlile populare primare.* Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto
Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

Dr. IZIDOR MARCU:
Teologia pastorală volum I.
Didactică pastorală f. 8° 408 pag. 4 cor.
Vol. II. Liturgica f. 8° 586 pag. 5°40 cor. Sunt indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj cu prețul 9°50 cor.

Proprietar-editor: **AUREL C. DOMȘA.**
Redactor respons.: **AUGUSTIN GRUIȚIA.**

Ingrijiti-vă de viitorul vostru!

Mijlocul cel mai bun, pentru a se scuti pe sine și pe ai săi de lipsă, este a se înscrie de membru la

„Asociația Esehiana de Ajutorare Reciprocă“.

La această asociație poate să se facă membru ori care persoană dela etatea de 21—80 ani. Pe lângă o taxă lunară de 1 cor. și taxă de cazurile de moarte, deja după un an de membre i-se solvește moștenitorului un ajutor de 2000 cor., iar devenind membrul după cel puțin 3 ani de membre, prin oare care nenorocire neputincios de muncă, i-se solvește până când trăiește o rentă lunară de 50 cor. Dacă un membru trăiește 30 de ani dela înscriere, poate ridica în bani gata 2000 cor. însă dispunând membrul că suma de 2000 cor. după moartea lui să o primească moștenitorii. I-se solvește membrului până ce trăiește o rentă lunară de 50 cor. Peste 1400 coroane taxe pentru cazuri de moarte, membrul nu e obligat a solvi. Membrii dela etatea de 60—80 ani cel mult 1600 cor. Acești membri însă n'au drept la rente.

Dupa 3 ani de membre toate plătirile se pot sista rămânând membrul asigurat pe o suma mai mică. Se pot semna 1—2 cote (2000—4000 cor.) Atestat medical nu se recere.

Pe lângă solviri lunare moderate și taxe de măritșuri, poate fiecare a-și asigura

fetele, dacă aceste n'au trecut etatea de 21 ani. Se pot semna 1—2 cote (2000—4000 cor.). Dacă o fată după 3 ani de membre rămâne orfană, înceată solvirea taxelor, iar la măritș, fata primește suma asigurată, ori dacă nu se mărită, la împlinirea etății de 24 de ani. Fetele mici plătesc taxe foarte mici, așa că se pot înscrie chiar îndată după naștere.

Răposând o fată după 3 ani de membre, solvim erezilor suma asigurată. Licidările se fac strict în seusul statelor.

Societatea oferează fiecărni cea mai mare garanță: cote semnate până la 15.000.000 cor. și 215.000 cor. fond de garanță.

Prospecte și blăncete trimitem gratuit. Aplicăm secretari în toate orașele și bărbăți de încredere în toate comunele.

Asociația Esehiană de Ajutorare Reciprocă: (7) 16—24

Directiunea pentru Ungaria:
Timișoara (Temesvár, Hunyadi-utca 4. szám.)

Dionisiu Popp.

tâmplar în Aiud—Nagyenyed, Vizteza Nr. 3. execută prompt, ietlin și artistic toată specia de lucrări de măsurit și strugarie, precum uși, ferestri, mobile pentru casă, mobiliatură pentru școli și biserici, amvoane și iconostase.

Lucrările mele de bransa aceasta se pot vedea în biserica greco-catolică din Aiud. (99) 5—26

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.
recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anu'ni 1911	K.	5.275.798-23
Capitale asigurate pe viață achitate		5.146.556-36
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1911	foc	127.763.744-
	vieată	10.931.322--
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor.	2.520.492-

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(5. 117 ?

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeștilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septemvrie, Octomvrie, Noemvrie și Decemvrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A. apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.